

1 **בְּשׁוֹשֵׁן הַכִּיָּרָה** - ביצוע שהיה בנוי מעל שער המזרחי של העזרה
 2 הקרוי 'שושן הבריה', אמה אחת מונחת על קרן מזרחית צפונית,
 3 ואמה אחת מונחת על קרן מזרחית דרומית, האמה שעל קרן
 4 מזרחית צפונית, היתה יתירה על אמה של משה חצי אצבע,
 5 שהאמה של משה היתה בת ששה טפחים בדיוק, ואמה זו היתה
 6 ארוכה יותר בחצי אצבע. והאמה שעל קרן מזרחית דרומית היתה
 7 יתירה עליה - על האמה הראשונה עוד חצי אצבע, נמצאת האמה
 8 המונחת על קרן מזרחית דרומית יתירה על אמה של משה אצבע.
 9 מבאר את המשנה, ולמה היו צריכים לאותן אמות גדולה ואחת
 10 קטנה ולא היה די באמה של משה. כי בשהיו אומנין נוטלין -
 11 מקבלים עליהם לעשות מלאכה עבור הקדש, והיה הגזבר מנתה
 12 עמם בקטנה - לפי אמה של משה של ששה טפחים בדיוק שהיא
 13 הקטנה שבמקדש, שעל כל אמה של ששה טפחים יקבלו טך מסוים
 14 בשכרן, ומתוורין בגדולה - ואחר שכלו מלאכתם ובאים לקבל
 15 שכרן, מודדים להם במדת אמה גדולה, שהיא אחת מהאמות שהיו
 16 מנוחות ב'שושן הבריה', שרק על כל אמה גדולה יקבלו את אותו
 17 שכר, ובכך יוסיפו משלהם על מה שנקבע עמם, כדי שלא יבואו לידי
 18 מעילה - שמא אם ימדדו בצמצום יפחתו מהמדה שקבעו עמם,
 19 ונמצא שהם מקבלים מההקדש יותר ממה שנקבע להם כנגד
 20 עבודתם, ובאים לידי מעילה.

21 ועל שיעור אצבע זו שהוסיפו באמה הגדולה שנינו לעיל ששיעורה
 22 הוא אחד מארבעה בטפח של כל אדם.
 23 שואלת הגמרא: תרתי למה לי - עדיין למה הוצרכו לשתי אמות
 24 הגדולות מאמה של משה בשיעורים שונים, והרי די באמה אחת
 25 גדולה כדי שלא יבואו לידי מעילה. מיישבת הגמרא: תרא דכספא
 26 ודקבא - אמה אחת היתירה רק חצי אצבע על אמה של משה, היתה
 27 מיועדת למדוד לאומנים העוסקים בצורפות של כסף וזהב, כי
 28 עבודתם קשה ויקרה, ולא רצו להפסידם הרבה בהפרש שבין
 29 המידות, וקרא דבניינא - ואמה אחת היתירה אצבע על אמה של
 30 משה היתה מיועדת למדוד לאומנים העוסקים בבנין החומה, כי
 31 עבודתם אינה יקרה, ולא מפסידים הרבה בהפרש שבין המידות.
 32 רב נחמן מפרש בענין אחר את שיעור אצבע ששינוי רב נחקק בר
 33 יצחק ואיתימא רב הונא בר נתן אמר, נידון הברייתא בשיעור
 34 אצבע, שנשה לגבי אותה הלכה ששינוי במשנתנו במומי הבכור,
 35 שבאופן שיש בשר בין חוליא לחוליא של עצמות הונב והם רחוקות
 36 זו מזו מלא אצבע, הרי זה מום, ועל שיעור אצבע זו שנינו בברייתא
 37 שהוא אחד מארבעה בטפח של כל אדם.

57 **אֲמַרְתָּ הֵיךְ מוּמָא** - שנינו עליו שהוא בעל מום, אם אין לו ביצים
 58 כָּלֵל מִפְּעֻעָא - וכי נצרך לומר שגם באופן שאין לו ביצים כלל הוא
 59 בעל מום, והרי כל שכן הוא. מתרצת הגמרא: תפורה מיתפרא והכי
 60 קתני - יש ללמוד את המשנה כאילו היא חסירה, וכך יש לשנות בה,
 61 אין לו שתי ביצים בשני כיסין אלא שניהם בכיס אחד, אי נמי -
 62 ואופן נוסף, אם היו לו שני כיסין וביצה אחת, הרי זה מום, זהו דעת
 63 תנא קמא. רבי ישמעאל אומר, דבר זה שאמר תנא קמא שבאופן
 64 שיש לו שני כיסים וביצה אחת הוא מום, אינו נכון, כי אם יש לו שני
 65 כיסים בידוע - בהכרח שיש לו שתי ביצים, ואינו בעל מום. אבל
 66 הוא מודה באופן שאין לו אלא כיס אחד שהוא בעל מום, כי הרי
 67 הוא כמי שאין לו אלא ביצה אחת דמי. ואתא - ובא רבי עקיבא
 68 למימר, בידוע לא אמרין - לא אומרים שאם יש לו שני כיסים
 69 בהכרח יש לו שתי ביצים, אלא צריך לבדוק, ולכן מושיבו את
 70 הבכור על עפוזו, וממעך - וממשמש בכיס, אם יש בו ביצה נוספת,
 71 סופה לצאת, ואם אינה יוצאת הרי הוא בעל מום.

72 שנינו במשנה: ומעשה שמיעך ולא יצא וכו' ונחטטה ונמצאת
 73 הביצה דבוקה בכסלים. מביאה הגמרא ברייתא בעין זה: תניא, אמר
 74 רבי יוסי, מעשה בפירן - שם כפר של בית מנחם, שמיעך מומחה
 75 בכיס של בכור ולא יצאת ביצה נוספת, ונשחטה בהמה ונמצאת
 76 ביצה נוספת דבוקה בכסלים, והתיר רבי עקיבא את הבכור
 77 באכילה, שכיון שלא נמצאה במשמוש הרי אינה במקומה, ונחשב
 78 בעל מום, ואמר רבי יוחנן בן נורי, כי סבר שבמציאת הביצה
 79 התברר שאינו בעל מום. אמר לו רבי עקיבא לרבי יוחנן בן נורי,
 80 עד מתי אתה מכלה ממוני של ישראל, שאתה אוסר להם דבר
 81 המותר, שהרי בבדיקתו נקבע שהוא בעל מום, ואף שאחר כך נמצאת
 82 ביצה דבוקה בתוכו, אין המום בטל. אמר לו רבי יוחנן בן נורי לרבי
 83 עקיבא, עד מתי אתה מאכיל ישראל נבילות, שהרי התברר שאינו
 84 בעל מום, ואסור לאכול את בשרו. שואלת הגמרא: למה כינה רבי
 85 יוחנן בן נורי את אכילת בכור כאכילת נבילות, לאו מישחט
 86 שחטיה - וכי לא שחט את הבכור. עונה הגמרא: אלא, כונת רבי
 87 יוחנן בן נורי לומר עד מתי אתה מאכיל מריפות. אך גם על כך
 88 מקשה הגמרא: הרי לא איסור מריפות הוא. מיישבת הגמרא: אלא,
 89 כונת רבי יוחנן בן נורי לומר לרבי עקיבא עד מתי אתה מאכיל
 90 ישראל קדשים בחיין, שהרי אין מום בבכור זה, והוא עומד
 91 בקדושתו, וקדשים קלים אסור לאוכלם אלא בירושלים.

משנה

93 המשנה מפרטת את המומים המצויים ברגלי בהמה: בכור בעל חמש
 94 רגלים, או שאין לו אלא שלש רגלים וחסרה אחת מרגליו, הרי זה
 95 מום. ושרגליו (שהוא) קלוטות בשל חמור - שפרסותיו עגולות
 96 כפרסות בהמה טמאה, הרי זה מום, כיון שפרסות בהמה טהורה אינן
 97 עגולות. וכן השחול והכסול הרי זה מום. ואיזהו שחול, שנשחטה
 98 וריכו - שיצאה עצם ירכו ממקומה, וכסול, שאחת מיריכיה
 99 נבוהות - ירך אחת שלו שקועה במקומה והשניה מחוברת למעלה
 100 מהכסל אצל הגב, ונמצא שהיא גבוהה ממירך השניה.

גמרא

102 שנינו במשנה: בעל חמש רגלים או שאין לו אלא שלש רגלים הרי זה
 103 בעל מום. מבאר הגמרא: אמר רב הונא, לא שנו דין זה שבכך
 104 הוא בעל מום ולא טריפה, אלא באופן שחוק ויתר פיד, שהיא
 105 הרגל הקדמית של הבהמה, וכגון שחסרה אחת מהידיים או נוספה יד
 106 נוספת, שעל אופנים אלו שנינו שהוא בעל מום, כי חסרון ותוספת יד
 107 אינם עושים את הבהמה לטריפה, אכל אם חסר ויתר פרגל
 108 האחורית של הבהמה, מרפה נמי הוי - הבהמה נחשבת גם לטריפה,
 109 ולא רק בעלת מום, כיון שכלל הוא דכל יתיר פנטול דמי - שכל
 110 אבר מיותר בהמה נחשב כאילו ניטל ממנה אבר, ונמצא שאף יתר
 111 הרי הוא חסר, ובהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה היא
 112 טריפה.

משנה

38 המשנה מפרטת עוד מומים באברי הורע של בהמה: אם אין לו -
 39 לבכור שתי ביצים כלל, או אין לו אלא ביצה אחת, הרי זה בעל
 40 מום. רבי ישמעאל אומר, אם יש לו שני כיסין בהכרח יש לו
 41 שתי ביצים, אולם אם אין לו שני כיסין אין לו אלא ביצה אחת.
 42 רבי עקיבא אומר, מי שיש לו שני כיסים ורק ביצה אחת, אין הכרח
 43 שיש לו שתי ביצים, אלא צריך לבדוק אם יש לו ביצה נוספת, ולכן
 44 מושיבו - את הבכור על עפוזו, וממעך - וממשמש בכיס ובכסלים,
 45 אם יש שם ביצה, סופה לצאת, ואם אינה יוצאה הרי הוא בעל מום.
 46 מביאה המשנה מעשה שבו נחלק תנא על רבי עקיבא: מעשה שמיעך
 47 בכיס של בכור ולא יצא ביצה נוספת, ונשחטה בהמה ונמצאת
 48 בתוכה ביצה נוספת שהיא דבוקה בכסלים - בשרירים הפנימיים של
 49 הירך סמוך לכליה, והתיר רבי עקיבא את הבכור באכילה, אף
 50 שהתברר שיש לו שתי ביצים, שכיון שלא מצא את הביצה במשמוש
 51 התברר שאינה במקומה, והרי זה מום. ואמר אותו רבי יוחנן בן נורי
 52 כי סוף סוף התברר שיש לו שתי ביצים, ואינו בעל מום.

גמרא

53 שנינו במשנה: אין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת הרי זה מום.
 54 מקשה הגמרא: השתא - מאחר שאם אין לו אלא ביצה אחת

47 ממין זָכָר, תִּשָּׁב לְזָכָר – תמנה שבעה ימי טומאת לידה ושלושים
 48 ושלשה ימי טהור כדן יולדת זכר, ואם הולד הוא ממין נְקֵבָה, תִּשָּׁב
 49 לְנִקְבָה – תמנה ארבעה עשר ימי טומאה ושישים וששה ימי טהור
 50 כדן יולדת נקבה, ואם אִינוּ יִדְעוּ אם הולד הוא זכר או נקבה, תִּשָּׁב
 51 לְזָכָר וְלְנִקְבָה – תמנה ימי טומאה וטהרה כחומרא שזכר ובנקבה,
 52 דהיינו ארבעה עשר ימי טומאה כיוולדת נקבה, ותסיים למנות ימי
 53 טהור אחר ארבעים יום כדן יולדת זכר, ונמצא שיש לה רק עשרים
 54 וששה ימי טהור, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְאָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי
 55 יוֹהָנָן, מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי מֵאִיר שאמר שהיולדת מין בהמה נוהגת
 56 בדיני טומאה כיוולדת ולד גמור, הוֹאִיל וְגַלְגַל עֵינָיו של היה ובהמה
 57 ועוף עֲגוּל פֶּשֶׁל אָדָם. הרי שדרך בהמה שיהיה גלגל עיניה דומה
 58 לשל אדם, ושלא כמבואר במשנתנו.

59 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב יוֹזֵבָה, לֹא קִשְׁיָא סתירה בין המשניות, כי
 60 יש להעמיד הָא – מה שאמרו בנדה שגלגל עיניה של בהמה הוא
 61 כשל אדם היינו פְּאוּבָמָא – בחלק השחור של עין הבהמה, שהוא
 62 עגול כעין של אדם, ואילו הָא – מה ששנינו במשנתנו שגלגל עיניה
 63 של בהמה אינו כשל אדם, מדובר בְּחַיּוּוֹרָא – בחלק הלבן של עין
 64 הבהמה, שאינו עגול כעין של אדם, ולכן אם נמצא שחלק הלבן של
 65 עיני הבהמה עגול כשל אדם, הרי זה מום.

66 שנינו במשנה: ופיו דוֹמָה כְּשֶׁל חוֹיר הרי זה מום. מבארת הגמרא:
 67 אָמַר רַב פֶּפְסָא, לֹא תִימָא – אל תאמר שכוונת המשנה שאינו נחשב
 68 מום עד שיהיה פיו דומה לגמרי לחויר, גם דְּשִׁפִּיד – שפיו עגול, וְגַם
 69 פְּרוּס – שפתו העליונה ולחיו העליונות עודפות ופרוסות על
 70 התחתונות, אֵלָא, כִּיּוֹן דְּפְרוּס – ששפתו העליונה עודפת על
 71 התחתונה, הרי זה בעל מום, אָף עַל זָב דְּלֹא שְׁפִיד – שפיו אינו עגול
 72 כפה של חויר.

73 שנינו במשנה: וְשִׁנִּיטָל רֹב הַמְדַבֵּר שֶׁבְּלִשְׁוֹנוֹ הרי זה מום. מבארת
 74 הגמרא: מִתְּנִיתִין מְנֵי – כדעת מי שנייה, כדעת רַבִּי יְהוּדָה הִיא.
 75 דְּתַנְיָא בברייתא, לגבי מומי בכור, וְאֵת שִׁנִּיטָל רֹב הַלְשׁוֹן הרי זה
 76 מום. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵין צוֹרֵךְ שֶׁתִּטַּל רֹב הַלְשׁוֹן כּוּלָּה, אלא די
 77 שינטל רוב החלק הַמְדַבֵּר שֶׁל לְשׁוֹנוֹ.

משנה

78 וּמַעֲשֶׂה בַּבְּכוֹר שֶׁחֲלָחִי הַתַּחְתּוֹן שְׁלוּ הִיָּה עוֹרָף עַל הָעֵלְיוֹן, וְשָׂאֵל
 79 רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לְחַכְמִים האם נחשב מום, וְאָמְרוּ הֲרִי זֶה מוּם. ובגמרא
 80 יתבאר לאיזה דין הביאה המשנה ראייה ממעשה זה.

גמרא

82 שנינו במשנה: מעשה בבכור שהיה הלחי התחתון עודף על העליון
 83 ואמרו חכמים שהוא מום. מבררת הגמרא: מֵאִי תִנְיָא דְקִתְנֵי וּמַעֲשֶׂה
 84 – איזה דין שנינו במשניות הקודמות שעליו שנינו הוכחה ממעשה
 85 זה. מבארת הגמרא: מְשׁוּם דְתַנְיָא בַּמְשֻׁנָה הקודמת שרבי אילא הוסיף
 86 מום של פִּיּוּ דוֹמָה לְחוֹיר, וּפְלִיגֵי רַבְּנָן עֲלֵיהּ דְרַבִּי – ונחלקו חכמים
 87 על רבי אילא ואמרו ששינוי זה אינו נחשב מום, וְקָאָמְרִינָן – ועל כך
 88 אמרו בני הישיבה במשנתנו, כִּי פְלִיגֵי רַבְּנָן עֲלֵיהּ דְרַבִּי – כל מה
 89 שנחלקו חכמים על רבי אילא ואמרו שאין זה מום, הוא רק בְּאוֹפֵן
 90 שֶׁשִּׁפְתוֹ עֲלִיוֹנָה עוֹדֶפֶת עַל הַתַּחְתּוֹנָה, אֲבָל באופן שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה
 91 עוֹדֶפֶת עַל הָעֵלְיוֹנָה, גם חכמים מודים שְׁהֲרִי זֶה מוּם.

1 שנינו במשנה: ושרגליו קלוטות כשל חמור הרי זה מום. מבארת
 2 הגמרא: אָמַר רַב פֶּפְסָא, לֹא תִימָא – אל תאמר שדווקא באופן
 3 שרגליו דומות לגמרי לבהמה טמאה, דְּעֵגְלִין וְלֹא סְרִיקוֹן –
 4 שפרסותיו גם עגולות וגם אינם שסועות, הרי זה מום, אֵלָא כִּיּוֹן
 5 דְּעֵגְלִין – שפרסותיו עגולות, אָף עַל זָב דְּסְרִיקוֹן – אפילו אם הם
 6 שסועות, הרי הוא בעל מום, כי רגלי בהמה טהורה אינם עגולות.

7 שנינו במשנה: וְהַשְּׁחוּל וְהַכְּסוּל הרי זה מום, וכו'. מביאה הגמרא
 8 ברייתא המבארת את משנתנו: תַּנּוּ רַבְּנָן, אֵיזְהוּ 'כְּסוּל' וְאֵיזְהוּ
 9 'שְׁחוּל', 'שְׁחוּל', שֶׁנִּשְׁמָטָה יְרִיכּוֹ – שיצאה עצם יריכו ממקומה.
 10 'כְּסוּל', שְׁרָגְלוֹ אַחַד בְּתוֹךְ הַכְּסָל וְהָלַךְ אַחַד עַל גְּבֵי הַכְּסָל – ירך
 11 אחת שלו שקועה בתוך הכסל, והשניה למעלה מהכסל.

12 הגמרא מביאה ברייתא המביאה עוד מיני מומים ברגלים: תַּנּוּ
 13 בברייתא, נאמר בפרשת מומי בהמה (ויקרא כב א) 'יְשׁוּר וְשָׂה שְׂרוּע'
 14 וְקלוט נְדָבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וְלִנְדָר לֹא יִרְצֶה, מפרשת הברייתא מי הם
 15 הַשְּׂרוּעִי וְהַקְלוּטִי שנאמרו בפסוק, 'שְׂרוּע' זה שֶׁנִּשְׁתַּרְבֵּב לֹא יְרִיכּוֹ –
 16 שאחת מיריכותיו גדולה מחבירתה, 'קְלוּט' זה שְׂרָגְלוֹ קְלוּטוֹת כְּשֶׁל
 17 חֲמוֹר וּכְשֶׁל כּוֹס – שפרסותיו עגולות כפרסות בהמה טמאה, כגון
 18 חמור וטוס.

משנה

19 המשנה ממשיכה לפרט מומי יד ורגל בבהמה: נִשְׁכַּר עֵצִים יְדוֹ
 20 הקדמית וכן אם עֵצִים רָגְלוֹ האחורית של הבכור נשברה, אָף עַל פִּי
 21 שֶׁהִשְׁבַּר עֲצָמוֹ אִינוּ נִיכָר כְּלִפֵּי חוּץ, כיון שהוא צולע, הרי הוא בעל
 22 מום. מוסיפה המשנה: מוּמִין אֵלּוּ שֶׁהִזְכִּירוּ לְעֵיל מְנָה אֵילָא וְלִימַד
 23 בישיבה בְּיַבָּה, וְהוּדוּ לוֹ בְּהֵם חֲכָמִים. ועוד שֶׁלִּשְׁתֵּי מוּמִים הוֹסִיף
 24 אילא ללמד, ועליהם אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים לֹא שְׁמַעְנוּ [אֵלָא] אֵת אֵלּוּ
 25 שהזכירו לעיל, ולא את השלשה הנוספים. ואלו הם המומים
 26 שהוסיף, מִי שֶׁנִּלְגַל עֵינָיו עֲגוּל כְּגַלְגַל עֵינָיו שֶׁל אָדָם, ושונה מבהמה
 27 שגלגל עיניה משוך. ומי שפִּיּוּ דוֹמָה כְּשֶׁל חוֹיר, ששפתו העליונה
 28 עודפת על שפתו התחתונה. ומי שִׁנִּיטָל רֹב הַמְדַבֵּר בְּלִשְׁוֹנוֹ – אם
 29 נחסר רוב חלק הלשון שאינו מחובר לחיך התחתון, ונקרא חלק
 30 'המדבר', כי בחלק זה של הלשון אדם משתמש לדיבור. אך בֵּית דִּין
 31 שֶׁל אַחֲרֵיהֶן אָמְרוּ – פסקו כאילא שאף בשלשת המומים הללו הֲרִי
 32 זֶה מוּם שמתיר את הבכור.

גמרא

33 שנינו במשנה: נשבר עצם ידו ועצם רגלו, אף על פי שאינו ניכר הרי
 34 זה מום. מקשה הגמרא: אִינוּ נִיכָר מִי קָא הוּי מוּמָא – וכי מום שאינו
 35 ניכר נחשב מום המתיר בכור באכילה. מיישבת הגמרא: אָמַר רַב
 36 פֶּפְסָא, כּוּוֹנֵת הַמְשֻׁנָה לשבר שאִינוּ נִיכָר מִקְהַת עֲצָמוֹ – שאינו נראה
 37 מבחוץ, אֲבָל נִיכָר מִקְהַת מְלֻאכָה – יש לו היכר על ידי שהוא צולע
 38 בהליכתו.

39 שנינו במשנה: מוּמִין אֵלּוּ מְנָה אֵילָא וכו' ועוד שלשה הוסיף, את
 40 שגלגל עינו עגול כשל אדם. תמדה הגמרא: לְמִימָרָא – האם באה
 41 המשנה לומר דְּלֹא תִינּוּ אוֹרְחֵיהּ – שאין דרך בהמה שיהיה גלגלי
 42 עיניה עגולים כעיני אדם. וְרַמְיָנָהּ – וקשה, הלא שנינו בנדה (כא),
 43 אשה הַמְפַלֵּת ולד שמראהו כמו מִין בְּהֵמָה וְתִחֵי וְעוֹף, בֵּין שֶׁמֶרְאֵהוּ
 44 כבהמה חיה או עוף מְמֵאִין, בֵּין שֶׁמֶרְאֵהוּ כְּתְּהוּרִין, אם הולד הוא

56 אָנְטִיגְנוֹס אָמַר, אֵת שֵׁשׁ לוֹ יָבֵלַת בְּעֵינָיו, וְשִׁנְפַּנָּם עָצָם יְדוֹ וְרָגְלוֹ
57 - שִׁנְחַסֵּר חֶלֶק מֵעַצֵּם יְדוֹ אוֹ רָגְלוֹ, וְהַחֲסֵרוֹן נִיכֵר, וְשִׁנְפָּרֶק עֲצָמוֹ שָׁל
58 פִּיו - נִשְׁבֵּר עֲצֵם הַלֶּסֶת שֶׁהַשֵּׁינִים קְבוּעוֹת בָּהּ, וְהַשֶּׁבֶר נִיכֵר בַּחוּץ,
59 עֵינָיו אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קִמְנָה, אֲזוּנוֹ אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קִמְנָה, וְאֵין
60 זֶה מוֹם אֵלֵא אִם הַהֲפָשׁ בֵּינֵיהֶם נִיכֵר בְּמַרְאֵהוּ, אֲכַל לֹא כִשְׁהוּ
61 נִיכֵר רַק בְּמַדָּה, שְׂאֵז אֵינוֹ מוֹם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִם יֵשׁ הַפָּרֶשׁ בֵּין
62 הַגְּדוּלָה שֶׁל שְׁתֵּי בְּעֵינָיו, עַד שֶׁאַחַת מֵהֶן גְּדוֹלָה בְּשָׂתִים שָׁבְחֵיהֶן
63 - פִּי שָׂתִים מִחֲבֵרְתָּהּ, הֵרִי זֶה מוֹם, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה.

גמרא

64 שְׁנֵינִי בְּמַשְׁנָה: רַבִּי חֲנִינָא בֶן אַנְטִיגְנוֹס אָמַר מִי שִׁשׁ יֵבֶלֶת בְּעֵינָיו
65 נִחְשֵׁב בְּעַל מוֹם. תַּמְחָה הַגְּמָרָא: לְמִימְרָא - וְכִי יֵשׁ לִלְמוּד מִמַּשְׁנָה זוֹ
66 דִּיבִּבְלַת הָיוּ מוֹמָא גְּמור שְׁנִיתָן לִשְׁחוֹט עֲלֵיהּ בְּכוּר וְלֹא אֶבְלוּ בְּלֹא
67 הַקְּרֵבָה, וְרַמְיָנְהוּ - וְקִשְׂמָה עַל כֵּךְ מִמָּה שֶׁשְׁנֵינוּ בְּמַשְׁנָה (מא). וְאֵילוּ
68 מוֹמִים שְׂאֵיִן שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן בְּכוּר לֹא בְּמַקְדָּשׁ כִּי הֵם פּוֹסְלִים אֶת
69 הַקְּרֵבָן, וְלֹא בְּמַדְיָנָה כִּי אֵינֶם מוֹם גְּמור לִהְיֵיתִי לִשְׁחוֹט עֲלֵיהֶם בַּחוּץ,
70 בְּעַל גְּרֵב וּבְעַל יָבֵלַת/ הֵרִי שֵׁיבֶלֶת אֵינָה מוֹם גְּמור לִהְיֵיתִי לִשְׁחוֹט
71 עֲלֵיהּ בְּכוּר לְלֹא הַקְּרֵבָה.

72 מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא בְּתִמְיָחָה: וְתִקְרָא - וְכִי סָבוּר אַתָּה לַיּוֹמֵר כֵּן, שֵׁיבֶלֶת
73 אֵינָה מוֹם גְּמור, הִיא קְרִיבָא יָבֵלַת בְּאֹרְיָתָא, שְׂנֵאמַר (ויקרא כב כב)
74 עֲגוּרָת אוֹ שְׁבוּר אוֹ הָרוּץ אוֹ יֵבֶלֶת אוֹ גְּרֵב אוֹ יָלְפַת לֹא תִקְרְבוּ אֵלָהּ
75 לְהָ'. אֲלָא לֹא קִשְׂיָא הַסְתֵירָה בֵּין הַמַּשְׁנׂוֹת, כִּי הָא - מִה שֶׁשְׁנֵינוּ
76 לְהֵלֵךְ שֵׁיבֶלֶת אֵינָה מוֹם גְּמור, וְהָא בֵּיבֶלֶת שָׂבְגוּפוֹ, וְאֵילוּ הָא - מִה
77 שְׁנֵינוּ בְּמַשְׁנַתְנוּ שֵׁיבֶלֶת מוֹם גְּמור, הוּא בֵּיבֶלֶת שְׂבַע עֵינָיו. מִקְשָׁה
78 הַגְּמָרָא: מְקָדִי - הֵרִי קְרֵא קְרָמָא - הַפְּסוּק הַזֶּה יֵבֶלֶת סַתֵּם כַּמוֹם
79 גְּמור, וְאִם כֵּן מָה לִּי אִם הִיא בְּגוּפוֹ וְמָה לִּי אִם הִיא בְּעֵינָיו. וְשׁוֹב
80 קָשָׁה לִמָּה שְׁנֵינוּ לִהְלֹךְ שְׂאֵין שׁוֹחֲטִין בְּכוּר שִׁשׁ לוֹ יֵבֶלֶת בַּחוּץ.
81

82 הַגְּמָרָא מְחַלְקָת חֵילוֹק אַחַר בֵּין הַפְּסוּק לְמַשְׁנׂוֹת: אֲלָא לְעוֹלָם יֵבֶלֶת
83 בְּכַל מְקוֹם נִחְשֵׁב מוֹם גְּמור, כַּמוֹ שֶׁמִּשְׁמָע מִדְּהַפְּסוּק, וְלֹא קִשְׂיָא עַל
84 הַמַּשְׁנׂוֹת שֶׁמִּשְׁמָע שֶׁרַק בְּעֵין הוּא מוֹם, מַשׁוּם דְּהָא שֵׁיבֶלֶת בְּכָל הַגּוֹף
85 הִיא מוֹם, מְדוּבָר בְּאוֹפֵן דְּאִית - שִׁשׁ בָּהּ עָצָם, וְהָא - וַיֵּבֶלֶת שְׂאֵינָה
86 מוֹם אֵלֵא בְּעֵין, הִיא יֵבֶלֶת דְּלִית - שְׂאֵין בָּהּ עָצָם, וּבְכֵן מִיּוֹשֵׁב הַכֵּל,
87 דִּקְרָא - הַפְּסוּק שֶׁמִּחֲשִׁיב יֵבֶלֶת לְמוֹם גְּמור בְּכָל מְקוֹם, מְדַבֵּר בֵּיבֶלֶת
88 דְּאִית בָּהּ עָצָם, וּמִתְּנַתֵּין - וְהַמַּשְׁנׂוֹת דִּיבְרוּ בֵּיבֶלֶת דְּלִית - שְׂאֵין
89 בָּהּ עָצָם, וְלְכֵן מַשְׁנַתְנוּ הַחֲשִׁיבָה יֵבֶלֶת זוֹ לְמוֹם רַק אִם הִיא בְּעֵינָיו,
90 שְׂאֵין הָיוּ מוֹמָא, וְהַמַּשְׁנָה לִהְלֹךְ עוֹסֶקֶת כְּשֶׁהִיא בְּגוּפוֹ, וְלְכֵן בֵּין
91 שְׂאֵין בְּהָ עֲצָם לֹא הָיוּ מוֹמָא.

92 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְלִית לָהּ עָצָם בְּגוּפוֹ - וְכִי יֵבֶלֶת בְּגוּפוֹ שְׂאֵין בְּהָ עֲצָם,
93 פְּסוּלָה לְהַקְּרֵבָה, כַּמוֹ שֶׁמְבַּאֵר בְּמַשְׁנָה לְהָלֹךְ לֹא בְּמַקְדָּשׁ, וְהָרִי
94 תִּלְתּוֹל - חֲתִיכַת בִּשְׂר תִלּוּ בְּעָלְמָא הוּא, וְאֵין זֶה מוֹם, דְּתִנָּן לְהָלֹךְ
95 בְּשַׂר תִּלְיוֹת, פְּסוּלִין בְּאִדָּם - פּוֹסְלִים כַּהֵנִים לְעִבּוּדָה, וְכִשְׂרִין
96 בְּבָחָמָה לְהַקְּרִיבָה.

97 אֲלָא, חֲזוֹרָת הַגְּמָרָא מִהַחֲלִיחֵם בֵּין הַמַּשְׁנׂוֹת, וְקוֹבַעַת כִּי אִידִי וְאִידִי
98 - שְׁתֵּי הַמַּשְׁנׂוֹת עוֹסְקוֹת בֵּיבֶלֶת שְׂבַע עֵינָיו, וְלֹא קִשְׂיָא הַסְתֵירָה שְׂבַן
99 הַמַּשְׁנׂוֹת, כִּי הָא - מִה שֶׁשְׁנֵינוּ בְּמַשְׁנַתְנוּ שֵׁיבֶלֶת הִיא מוֹם גְּמור,
100 מְדוּבָר שֶׁהִיא בְּחֶלֶק הַשְּׁחֹדֵר שֶׁבְּעֵין, וְהָא - מִה שֶׁשְׁנֵינוּ לְהָלֹךְ שֵׁיבֶלֶת
101 אֵינָה מוֹם גְּמור, מְדוּבָר כִּשְׁהִיא בְּחֶלֶק הַלְבָּן שֶׁל הָעֵין.
102

103 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֵיךְ יִתְּנָן לְהַעֲמִיד אֶת הַמַּשְׁנָה לְהָלֹךְ בֵּיבֶלֶת בַּחֲלֵק
104 הַלְבָּן שֶׁל הָעֵין, וְהָא אֵין מוֹמִין בְּלִבָּן שֶׁל הָעֵין, וְהַבְּכוּר כְּשֶׁר אֵפִילוּ
105 לִשְׁחוֹט בְּמַקְדָּשׁ. מֵיִשְׁבַת הַגְּמָרָא: אֲלָא, אִידִי וְאִידִי - בֵּין הַמַּשְׁנָה
106 לְהָלֹךְ וּבֵין הַכֵּלָל שְׂאֵין מוֹמִים בִּלְבָן, עוֹסְקִים בֵּיבֶלֶת בְּלִבָּן שֶׁל הָעֵין,
107 וְאַמֶּר רִישׁ לְקִישׁ לֹא קִשְׂיָא - אֵין סְתִירָה בֵּינֵיהֶם. הָא - מִה שֶׁשְׁנֵינוּ
108 לְהָלֹךְ שֵׁשׁ יֵבֶלֶת זוֹ אֵין שׁוֹחֲטִים בְּמַקְדָּשׁ, מְדוּבָר דְּאִית בָּהּ שַׁעַר, וְכִּי
109 וְכִיּוֹן שֵׁשׁ בְּהָ שַׁעַר הִיא מְנוּגָה וּפְסוּלָה לְהַקְּרֵב בְּמַקְדָּשׁ, אָךְ כִּיּוֹן
110 שְׁהִיא בִּלְבָן שְׂבַע עֵין אֵינָה מוֹם גְּמור לִהְיֵיתִי לִשְׁחוֹט בְּכוּר בַּחוּץ, וְאֵילוּ
111 הָא - הַכֵּלָל שְׂאֵין מוֹמִין בִּלְבָן, מְדוּבָר דְּלִית בָּהּ שַׁעַר.
112 שְׁנֵינוּ בְּמַשְׁנָה: עֵינָיו אַחַת גְּדוֹלָה וְכוּ' וְעֵינָיו אַחַת קְטַנָּה, הֵרִי זֶה מוֹם.

1 ועל כך הביא התנא ואמר, ומעשה נמי בכבוד שליחי התחתון שלו
2 היה עורף על העליון, ושאל רבן שמעון בן גמליאל לחכמים מה
3 דינו, ואמרו הרי זה מום.

4 הגמרא מקשה על דברי חכמים, שבהמה ששפתה התחתונה עודפת
5 על העליונה נחשבת בעלת מום: והא גבי אדם הוא דתנן - והרי
6 במומי הכהנים שנינו כן (להלן מד). אם שפתו העליונה עודפת על
7 התחתונה, או שתחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום, ומשמע
8 שרק לגבי אדם הוא מום, משום דקתיב (ויקרא כב ד) 'איש איש מורע
9 אהרו', ודרשו, שרק איש ששונה פורעו של אהרו, ואין מראהו שונה
10 משאר אנשים כשר לעבודה, אבל מי ששפתו התחתונה עודפת על
11 העליונה פסול, כיון ששונה משאר אנשים, אכל בבחמה לא יפסול
12 שנינו זה, כי אינו מום.

13 מתרצה הגמרא: אמר רב פפא, לא קשיא, הא - מה שאמרו חכמים
14 שאם שפתו התחתונה עודפת על העליונה נחשב מום, הוא באופן
15 דאית בה עצם - שהעצם של הלחי התחתון עודף על הלחי העליון,
16 הא - ומה ששמע מהמשנה שבהמה אינה נפסלת במום זה, מדובר
17 באופן דלית בה עצם, אלא רק שפתו התחתונה עודפת על העליונה,
18 ובאופן זה הוא מום באדם ולא בהמה.

משנה

19 המשנה מפרטת מומים המצויים באוזן וזכבה בהמה: אוזן הנדי
20 שהיתה כפולה, שיש לו שני אזניים מצד אחד, אוזן בתוך אוזן, אמרו
21 חכמים בזמן שהיו עצם אחד - באופן שאין להם אלא תנוך אחד,
22 שנכפל תנוך העליון לתוכו והתחבר למטה, הרי זה מום, בזמן שאין
23 בו עצם - שהתנוכים מובדלים למעלה, אינו מום. רבי חנניא בן
24 גמליאל אומר, זנב הנדי שהוא עגול ודומה לזנב של חזיר, ושאר
25 בה - בזנב שלש חוליות, הרי זה מום.

גמרא

26 הגמרא מביאה ברייתא הדנה במומים נוספים: תנו רבנן, פיו בלום
27 ונפוחו, ותלויו מכולמות - או שרגליו נפוחות, אם הוא מקמת
28 שהצטנן מקרות אינו מום, כי מום הבא מחמת רוח סופו להבריאה,
29 ואינו מתיר שחיטת בכור במדינה. אך אם הוא מקמת העצם, שהיא
30 עבה ביותר, הרי זה מום. וכו' בפרילות, כהתקשות אחת - יש
31 לשתייהן תנוך אחד, הרי זה מום, אבל בשתייהן התקשות - שיש לכל
32 אחת תנוך בפני עצמו, אינו מום.

33 שנינו במשנה: רבן גמליאל אומר, זנב הנדי שהוא דומה לשל חזיר.
34 אמר רב פפא, לא תימא דקמינא - זנב דק מאד כזנב חזיר, אלא
35 דקריבא - זנב שהוא עגול, שנחשב מום אף על גב דאלימא - אפילו
36 שהוא עבה, כי דרכו של זנב שרובו יותר מעוביו.

37 שנינו במשנה: או שאין בה שלש חוליות וכו'. אמר רב הונא,
38 משנתנו עוסקת בגדי, שאם יש בזנבו שתים - שתי חוליות, הרי זה
39 מום, אך אם יש בזנבו שלש חוליות, אינו מום. אולם במילה, שלש
40 חוליות, הרי זה מום, אך רבע חוליות אינו מום, ועליו לא דיברה
41 משנתנו.

42 מקשה הגמרא: מיתבי, שנינו ברייתא, בגדי, אם יש לו חוליה
43 אחת, הרי זה מום, אבל אם יש לו שתים, אינו מום. ואילו במילה,
44 אם יש לו שתים, הרי זה מום, אבל אם יש לו שלש אינו מום, הרי
45 שדי לגדי שיהא לו שתי חוליות, ותיבנתא דרב הונא.

46 מבארת הגמרא: ורב הונא מתניתין אמעיתיה - דברי המשנה
47 הטעה אותו, איהו כפר, מדרשא בגדי - כשם שהנידון ברישא לגבי
48 פסול אוזן, עוסק בגדי, כיפא נמי בגדי - גם הנידון בסיפא לגבי
49 חסרון בחוליות הונב, עוסק בגדי, ולכן העמיד את הסיפא בגדי. ולא
50 היא - אולם האמת אינה כן, אלא רישא בגדי, וסיפא במילה, כי זנב
51 הגדי די לו בשתי חוליות.

משנה

52 המשנה דנה אודות כמה מומים המצויים בהמה: רבי חנינא בן

המשך ביאור למס' בכורות ליום שבת קודש עמ' ב

1 מביאה הגמרא ברייתא: תנא, שיעור עין גדולה, כשל עגל, ושיעור
2 עין קטנה, כשל אווה.
3 שנינו במשנה: אֵינוּ אַחַת גְּדוּלָה וְכוּ', רבי יהודה אומר שתי ביציו
4 אחת גדולה כשתים שבחבירתה, ולא הודו לו חכמים. שואלת
5 הגמרא: וְרַבְּנָן - חכמים הסוברים שאף אם ביצה אחת כפולה
6 בגודלה מחברתה אין זה מום, עַד כַּמָּה תהיה הביצה השניה קטנה
7 ולא תחשב כמום. משיבה הגמרא: תַּנְיָא, אַחֲרִים אוֹמְרִים, אִפִּילוּ
8 אֵינָה לְשֵׁנִיה - אין גודל השניה אֵלָא כְּפֹל - כגודל קטנית הנקראת
9 'פול', כְּשִׁירָה.

משנה

10 המשנה קובעת את שיעור אורך הזנב: זָנֵב הָעֵגֶל שֶׁהוּא קָצֵר וְאֵינָה
11 מְנַעֵת לְעֶרְקוֹב נ-מקום חיבור הירך עם השוק, הרי זה מום. כי אָמְרוּ
12 חֲכָמִים כָּל מְרֻבֵּית עֵגָלִים בֵּין - כך הוא דרך תרבות גידול העגלים,
13 שזנבם מגיע לערקוב, וְכָל זָמַן שֶׁיְהוּ מְגֻדְלִין הֵן נִמְתָּחוֹת - וכשהם
14 ממשיכים לגדול זנבם נמתח למטה מהערקוב, ולכן אם זנב העגל אינו
15 מגיע לערקוב, הרי זה מום. מבארת המשנה: אֵיזְהוּ 'עֶרְקוֹב' שֶׁאָמְרוּ
16 שזנב העגל צריך להגיע אצלו, רַבִּי חֲנִינָא בֵּן אֲנְטִינּוֹס אוֹמֵר,
17 כְּעֶרְקוֹב שֶׁבְּאַמְצַע תִּירָךְ - קשר העצמות שבין קולית הירך לשוק.
18